

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta annetun lain 1 sekä 14 §:n ja kielilain 30 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta sekä kielilakia.

Työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta annettuun lakiin ehdotetun muutoksen mukaan työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamislautakunnan tehtävänä olisi huolehtia siitä, että yleissitovat työehtosopimukset julkaistaan joko suomen tai ruotsin kielellä ja käännöksenä toisella kansalliskielellä. Lautakunnan on toimitettava lain-

voimaisella päätöksellä yleissitovaksi vahvistettu työehtosopimus maksutta suomen ja ruotsin kielellä jokaisen saataville yleiseen tietoverkkoon yleissitovien työehtosopimusten luetteloon.

Kielilakiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus-säännös, jonka mukaan yleissitovien työehtosopimusten julkaisukielestä säädetään edellä mainitulla lailla.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1 Nykytila

Perustuslain 17 §:n mukaan jokaisella on oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia. Julkisen vallan on huolehdittava maan suomen- ja ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista samanlaisten perusteiden mukaan.

Lain säätämistä ja julkaisusta sekä suomeksi että ruotsiksi on säädetty perustuslain 79 §:n 4 momentilla. Kielilain (423/2003) 30 §:n mukaan myös asetukset ja viranomaisten oikeussäännöt annetaan molemmilla kansalliskielillä.

Ahvenanmaan maakuntaa koskevat kielsäännökset sisältyvät Ahvenanmaan itsehallintolakiin (1144/1991). Valtioneuvoston tulee 43 §:n 2 momentin mukaan huolehtia siitä, että maakunnassa noudatettavat määräykset ovat saatavissa ruotsin kielellä.

Perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan saamelaisien oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Saamen kielilain (1086/2003) 9 §:n 1 momentin mukaan saamelaisia erityisesti koskevat lait ja muut säädökset sekä valtiosopimukset ja muut Suomen säädöskokoelmassa julkaistavat asiakirjat ja tiedonannot julkaistaan valtioneuvoston tai asianomaisen ministeriön niin päättäessä myös saamenkielisinä käännöksinä. Sama koskee ministeriön tai valtion muun viranomaisen määräyskokoelmassa julkaistavia määräyksiä, ohjeita, päätöksiä ja tiedonantoja. Käytännössä ei ole ilmennyt erityistä tarvetta saamenkielisille yleissitoville työehtosopimuksille.

Työsopimuslaissa säädetään työsuhteen vähimmäisehtojen määräytymisjärjestelmästä. Työsopimuslain 2 luvun 7 §:n mukaan työnantajan, joka ei ole työehtosopimuslain 4 §:n nojalla sidottu sellaiseen työehtosopimukseen, jonka sopijapuolena on valtakunnallinen työntekijäjärjestö, on noudatettava vähintään yleissitovan työehtosopimuksen määräyksiä niistä työsuhteen ehdoista ja työoloista, jotka koskevat työntekijän tekemää tai siihen lähinnä rinnastettavaa työtä. Työ-

sopimuslain 2 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan työsuhteen ehto, joka on ristiriidassa yleissitovan työehtosopimuksen vastaavan määräyksen kanssa, on mitätön ja sen sijasta on noudatettava yleissitovan työehtosopimuksen määräystä.

Työsuhteen vähimmäisehdot on toteutettu työehtosopimusten yleissitovuusjärjestelmällä. Työnantajan, jonka on sovellettava yleissitovaa työehtosopimusta, on sovellettava tätä sopimusta kuten lain säännöksiä. Sopimuksen noudattamisvelvollisuus koskee samalla tavoin sekä suomen- että ruotsinkielisiä työnantajia siitä riippumatta, onko työehtosopimus tehty kummallakin kielellä tai onko sopimusta käännetty ruotsiksi. Noudattamisvelvoitteen toteuttaminen edellyttää, että työnantajien ja työntekijöiden saatavilla on tieto työehtosopimuksen sisällöstä.

Työsopimuslakia ei sovelleta julkisoikeudelliseen palvelussuhteeseen eivätkä virkaehtosopimukset voi olla työsuhtesopimuksissa tarkoitetulla tavalla yleissitovia.

Työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamislautakunnasta säädetään lailla työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta (56/2001). Lautakunta toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä. Se on tehtävässä riippumaton. Lautakunta muodostuu sivutoimisesta puheenjohtajasta ja kahdesta sivutoimisesta jäsenestä. Heidät valitaan viiden vuoden toimikaudeksi kerrallaan henkilöistä, joiden ei voida katsoa edustavan työnantajien eikä työntekijöiden etua.

Työsopimuslain 13 luvun 10 §:n mukaan sekä laki että yleissitovat työehtosopimukset on oltava työntekijöiden vapaasti saatavilla työpaikoilla. Työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta annetun lain (56/2001) 2 ja 14 §:n mukaan työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamislautakunnan on toimitettava lainvoimaisella päätöksellä yleissitovaksi vahvistettu työehtosopimus maksutta jokaisen saataville yleiseen tietoverkkoon. Tässä tarkoituksessa yleissitovat työehtosopimukset on julkaistu Finlexissä, joka on oikeusministeriön omistama oikeudellisen aineiston julkinen ja maksuton Internet-palvelu.

Lautakunnan tietoon on toimitettu hieman yli 200 valtakunnallista työehtosopimusta. Niistä on vahvistettu yleissitovaksi lähes 160. Lisäksi on yli 40 valtakunnallista työehtosopimusta, joiden yleissitovuuden edellytykset eivät ole täyttyneet.

Työehtosopimusten sopijapuolet ovat toimittaneet sosiaali- ja terveysministeriölle ruotsinkielisen version noin 30 yleissitovasta työehtosopimuksesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on käännettänyt vuodesta 2008 alkaen yli 20 yleissitovaa työehtosopimusta ruotsiksi. Käännökset ovat lähinnä hallinnon sisäistä työtä helpottavia apuvälineitä ja epävirallisia siten, että niitä ei käytetä tuomioistuimissa oikeuslähteenä. Laskentavasta riippuen tällä hetkellä on siten 30 - 60 yleissitovan työehtosopimuksen teksti ruotsinkielisenä. Vuoden 2009 jälkeen sosiaali- ja terveysministeriöllä ei ole ollut osoittaa toimintamenoistaan varoja yleissitovien työehtosopimusten kääntämiseen.

Ministeriöiden teettämät käännökset on julkaistu vain työsuojeluviranomaisten sisäisessä tietoverkossa työsuojelun valvontatarkoituksiin. Ministeriöiden teettämät käännökset on kuitenkin toimitettu sopijapuolten käytettäväksi ja käännöksen hyväksymiseksi autenttiseksi työehtosopimukseksi. Sopijapuolet eivät juurikaan ole sopineet ministeriöiden käännösten perusteella ruotsinkielisistä työehtosopimuksista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt toukokuussa 2009 valtioneuvoston oikeuskanslerilta lausuntoa siitä, voidaanko joko työehtosopimuksia tehneillä sopijapuolilla tai viranomaisilla katsoa olevan velvollisuus huolehtia siitä, että yleissitovat työehtosopimukset olisivat yleisesti saatavana sekä suomeksi että ruotsiksi. Jos velvollisuus työehtosopimusten kääntämiseen olisi viranomaisilla, valtioneuvoston oikeuskanslerilta on pyydetty lausuntoa siitä, minkä viranomaisen velvollisuutena sitä olisi pidettävä.

Valtioneuvoston oikeuskansleri on 16.6.2009 antamassaan lausunnossa todennut, että huomioon ottaen perustuslaissa ja kielilaisissa turvatut kielelliset oikeudet sekä viranomaisille asetettu oma-aloitteinen yksilön kielellisten oikeuksien toteutumisesta huolehtiminen, voidaan puolustaa näkemystä, että yleissitovat työehtosopimukset julkaistaisiin sekä suomeksi että ruotsiksi. Oi-

keuskanslerin mukaan vastakkaiseen suuntaan johtavia argumentteja ei hevin löytyne.

Kielilain velvoitteet kielellisten oikeuksien turvaamisesta kohdistuvat lähinnä viranomaisiin. Mahdollisten yleissitovista työehtosopimuksista laadittavien käännösten toimittamisen tulee näin ollen olla viranomais-tehtävä. Se voitaisiin lailla säätää esimerkiksi työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamislautakunnalle, koska lain mukaan kyseisen lautakunnan tehtäviin kuuluu yleissitovien työehtosopimusten toimittaminen yleiseen tietoverkkoon jokaisen saataville. Oikeuskanslerin mukaan virallisen käännöksen julkaisemista koskeva nimenomainen lakiin perustuva velvoite turvaisi myös määrärahan asiaa varten valtion tulo- ja menoarviossa.

2 Ehdotetut muutokset

Työehtosopimusten kääntäminen ehdotetaan työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamislautakunnan tehtäväksi. Lautakunta on tähän tehtävään luontevimmin sopiva viranomainen. Lautakunnalle toimitetaan kaikki yksityisalojen valtakunnalliset työehtosopimukset ja se julkaisee työehtosopimusten yleissitovuutta ja yleissitovuutta vailla olemista koskevat päätökset sekä yleissitovat työehtosopimukset Finlexissä. Yleissitovien työehtosopimusten kääntämiseen ja käännösten julkaisemiseen velvoittaminen edellyttää lain lautakunnan tehtävää koskevan 1 §:n ja työehtosopimuksen julkaisemista koskevan 14 §:n muuttamista.

Lautakunnalla ei ole sellaista henkilöstöä joka voisi kääntää työehtosopimuksia toiselle kansalliskielelle, eikä sille ehdoteta tällaista henkilöstöä otettavaksi. Kääntäminen toteutettaisiin ostopalveluna.

Työehtosopimus lähetettäisiin käännettäväksi palveluntarjoajalle sen jälkeen, kun työehtosopimuksen luonnetta yleissitovana voitaisiin lautakunnan toimistossa arvioiden pitää selvänä. Usein tämä edellyttäisi, että työehtosopimuksen yleissitovuudesta on annettu päätös ja se on saanut lainvoiman.

Yleissitova työehtosopimus julkaistaan heti sen noudattamisvelvoitteen asettamisen myötä. Päätös tulee voida antaa ja autenttinen työehtosopimus julkaista, vaikka julkaistavaa käännöstä työehtosopimuksesta ei vielä olisi-

kaan. Yleissitovuuspäätöksen antamista ei ehdoteta lykättäväksi siihen saakka, kunnes työehtosopimus on käännetty toisellekin kansalliskielelle. Tästä johtuen ei myöskään edellytetä, että lautakunta julkaisisi työehtosopimuksen ja siitä teetetyin käännöksen samanaikaisesti. Lautakunta julkaisisi teettämänsä käännöksen viivytyksettä. Ennen sen julkaisemista käännös toimitettaisiin sopijapuolille tarkistamista varten. Kohtuullisen, noin kahden kuukauden aikana sopijapuolten yksimielisesti esittämät huomautukset otettaisiin julkaistavassa käännöksessä huomioon sellaisenaan.

Yleissitovien työehtosopimusten ruotsinkielisten käännösten julkaiseminen on luontevinta Finlexissä, jossa autenttiset yleissitovat työehtosopimuksetkin julkaistaan.

Vain autenttista sopijapuolten välistä työehtosopimusta voidaan käyttää sellaisenaan oikeuslähteenä. Finlexissä autenttisen yleissitovan työehtosopimuksen rinnalla julkaistava käännös ei ole luonteeltaan työehtosopimus. Työehtosopimuksen ja siitä tehdyn käännöksen johtaessa erilaiseen lopputulokseen tulisi noudattaa autenttista työehtosopimusta. Käännöksestä tulisi siten käydä korostetusti ilmi, että se ei ole sopijapuolten tekemä tai hyväksymä ja että mahdollisesti erilaiseen lopputulokseen johtavassa tulkinnassa tulee noudattaa autenttisen työehtosopimuksen määräyksiä. Riita-asiassa työehtosopimuksen tulkinta kuuluu yksinomaan työtuomioistuimelle.

Oikeudellisesta sitomattomuudestaan huolimatta käännöksestä on merkittävää apua varsinkin niille työnantajille ja työntekijöille, joiden äidinkielenä ei ole sopimuskieli. Työehtosopimusten ja käännösten tulkinnan voidaan olettaa käytännössä vain harvoin johtavan erilaisiin lopputuloksiin.

3 Esityksen taloudelliset vaikutukset

Yleissitovissa työehtosopimuksissa on keskimäärin yli 90 sellaista käännettävää sivua, joiden kääntämisen voidaan arvioida maksavan noin 50 euroa sivulta. Kaikkien yleissitovien työehtosopimusten kääntäminen on huomattavan suuri tehtävä ja ammattitaitoisia kääntäjiä on rajallisesti. Jos vielä kokonaan kääntämättä olevat työehtosopimukset saataisiin käännettyiksi kolmen kalenterivuoden kuluessa, tulisi työehtosopimusten kääntämiskustannuksiksi käännöspalkkioiden osalta noin 230 000 euroa vuodessa kääntämiseen liittyvät tekniset muutostyöt ja arvonlisävero huomioon ottaen. Tämän jälkeen uusien ja päivitettävien työehtosopimusten käännöspalkkiokustannukset olisivat keskimäärin noin 100 000 euroa vuodessa.

Tällä hetkellä kääntämiseen ja julkaisuun ei ole osoitettu henkilöstöresursseja. Tehtävään sisältyvä mahdollinen kilpailuttaminen, hankintapäätösten valmistelu ja yleissitovuusvaikutuksen piiriin kuuluvan osan työehtosopimusmateriaalista määrittely edellyttäisivät juridista osaamista.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa yleissitovien työehtosopimusten saatavuutta ja julkaisua ruotsinkielisenä selvittäneessä työryhmässä.

5 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta annetun lain 1 ja 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta annetun lain (56/2001) 14 §
sekä

lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Lautakunnan tehtävä

Lautakunta huolehtii siitä, että yleissitovat työehtosopimukset julkaistaan joko suomen tai ruotsin kielellä ja käännöksenä toisella kansalliskielellä.

14 §

Yleissitovaksi vahvistetun työehtosopimuksen julkaiseminen

Lautakunnan on toimitettava lainvoimaisella päätöksellä yleissitovaksi vahvistettu työehtosopimus maksutta suomen- ja ruotsinkie-

lisenä jokaisen saataville yleiseen tietoverkkoon yleissitovien työehtosopimusten luetteloon. Vastaavasti jokaisen saataville on toimitettava tieto siitä, että lisätietoja yleissitovasta työehtosopimuksesta saa suomen ja ruotsin kielellä työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamislautakunnalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämän lain voimaantullessa voimassaolevat yleissitoviksi vahvistetut työehtosopimukset, joita ei ole käännetty toiselle kansalliskielelle, on käännettävä kolmen vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

2.

Laki

kielilain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kielilain (423/2003) 30 §:n otsikko sekä
lisätään 30 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

30 §

Lait ja muut sitovat normit

sitovuuden vahvistamisesta annetussa laissa
(56/2001).

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____
kuuta 20_____ .

Yleissitovien työehtosopimusten julkaisus-
kielestä säädetään työehtosopimuksen yleis-

Helsingissä 14 päivänä tammikuuta 2011

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri Juha Rehula

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta annetun lain 1 ja 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta annetun lain (56/2001) 14 §
sekä
lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 §

Lautakunnan tehtävä

14 §

Yleissitovaksi vahvistetun työehtosopimuksen julkaiseminen

Lautakunnan on toimitettava lainvoimaisella päätöksellä yleissitovaksi vahvistettu työehtosopimus maksutta jokaisen saataville yleiseen tietoverkkoon yleissitovien työehtosopimusten luetteloon. Vastaavasti jokaisen saataville on toimitettava tieto siitä, että lisätietoja yleissitovasta työehtosopimuksesta saa suomen ja ruotsin kielellä työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamislautakunnalta.

Ehdotus

1 §

Lautakunnan tehtävä

Lautakunta huolehtii siitä, että yleissitovat työehtosopimukset julkaistaan joko suomen tai ruotsin kielellä ja käännöksenä toisella kansalliskielellä.

14 §

Yleissitovaksi vahvistetun työehtosopimuksen julkaiseminen

Lautakunnan on toimitettava lainvoimaisella päätöksellä yleissitovaksi vahvistettu työehtosopimus maksutta *suomen- ja ruotsinkielisenä* jokaisen saataville yleiseen tietoverkkoon yleissitovien työehtosopimusten luetteloon. Vastaavasti jokaisen saataville on toimitettava tieto siitä, että lisätietoja yleissitovasta työehtosopimuksesta saa suomen ja ruotsin kielellä työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamislautakunnalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tämän lain voimaantullessa voimassa-olevat yleissitoviksi vahvistetut työehtosopimukset, joita ei ole käännetty toiselle kansalliskielelle, on käännettävä kolmen vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

2.

Laki**kielilain 30 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kielilain (423/2003) 30 §:n otsikko sekä
lisätään 30 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

30 §

Lait ja muut säädökset

Ehdotus

30 §

Lait ja muut sitovat normit

Yleissitovien työehtosopimusten julkaisukiielestä säädetään työehtosopimuksen yleissitovuuden vahvistamisesta annetussa laissa (56/2001).

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*
